

پوشاندن خلعت بندگی بر قامت انسان

شرح و باز خوانی فر از هایی از خطبه تاریخی رسول خدا(ص)

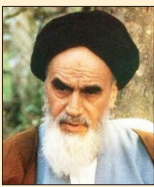
به مناسبت حلول ماه مبارک رمضان

فردی و اجتماعی است؛ رسول خدا(ص) در بیان فضایل عظیم ماه مبارک رمضان، چنان ساحت عبادات فردی و اجتماعی راه‌هم‌میخته که برای مخاطب، انجام اعمال فردی، بدون انجام اعمال اجتماعی، ممکن نیست و آن چه در مجموع، سبب سعادت دنیوی و اخروی مؤمن می‌شود، حاصل توجه و اهتمام‌وی، به‌هر دو ساحت است. در یک کلام، راهی که خداوند برای رسیدن به ثواب و پاداش‌های بزرگ رمضان المبارک ترسیم فرموده است، از میان خلق می‌گذرد. پیامبر اکرم(ص) در خطبه شعبانیه به توضیح و تشریح رابطه فرد با خودش، خدا و مردم می‌پردازد و ماه مبارک رمضان را فرصتی نیکو برای اصلاح این ارتباطات معرفی می‌کند.

■ **نگاهی کوتاه به اسناد خطبه** خطبه نورانی شعبانیه که به واسطه ایراد آن در روزهای پایانی ماه شعبان المعظم، به این نام خوانده شده‌است، از مشهورترین روایات واحادیث شناخته شده محسوب می‌شود که امام رضا(ع) آن را به نقل از اجداد طاهرینش علیهم‌السلام نقل فرموده‌است. ظاهر آقدیمی‌ترین نشان از این خطبه که امروزه در اختیار ماست، در کتاب احمد بن محمد همدانی (مشهور به ابن عقده)، بانام «فضائل امیرالمؤمنین(ع)» وجود دارد. بزرگان نامی شیعه مانند شیخ صدوق، در «عیون اخبار الرضا(ع)» و «امالی» و همچنین، سید بن طلووس در «إقبال الأعمال»، آن را مورد توجه قرار داده و نقل کرده‌اند. مرحوم شیخ عباس قمی هم، در کتاب گران قدر «مفاتیح الجنان»، در بخش ذکر فضایل ماه مبارک رمضان، قسمت زیادی از خطبه شعبانیه را آورده و مطالعه آن را برای طالبان فضیلت در مسیر در عظمت ماه رمضان، لازم دانسته‌است.

آداب ماه رمضان در کلام بزرگان

امام خمینی(ره): «اگر خدای خواسته گناهی مرتکب شده‌اید، قبل از ورود ماه مبارک رمضان، توبه‌نمایید. زبان را به مناجات حق تعالی، عادت دهید. مبادا در ماه رمضان از شما غیبتی، تهمت‌ی و خلاصه گناهی سر بزند و در محضر ربوبی با نغم الهی و در مهمانسرای باری تعالی، الولده به معاصی باشید... لا اقل به آداب صوری و ظاهری روزه، پای‌بند باشید.»

علامه طباطبایی: «تقوا تنها از راه روزه و خودداری از شهوات، به‌دست می‌آید؛ چون کسی که خدا را در دعوتش به اجتناب از خوردن، نوشیدن وسایر اعمالی که امری مباح است، اجابت می‌کند، قهرادر اجابت دعوت به اجتناب از گناهان و نافرمانی‌ها، شنواتر و مطیع‌تر خواهد بود؛ این است معنای آن که فرمود: لعلمکم تشقون.»

آیت... بهجت: «جهت دعادر ماه مبارک رمضان، این امور لازم است: اول، ثنا و تعظیم و تمجید ساحت مقدس حضرت حق تبارک و تعالی، دوم، اقرار به گناهان و اظهار ندامت از آن که تقریبا به منزله توبه یا ملازم آن است، سوم، صلوات بر محمد و آل محمد که واسطه فیض هستند، چهارم، بگناه و گریه و اگر نشد، تباکی (خود را اودا به گریه کردن)، ولو خیلی مختصر، پنجم، بعد از این‌ها، در خواست حاجت‌کدر این صورت، برآورده شدن حاجت، بی‌تور گردندارد. البته اگر این مطالب در سجده باشد، مناسب‌تر است.»

علامه حسن‌اده‌املی: «از ماه شعبان که میقات شَهْرُا... است، غسل توبه کن و لباس و فاو و لا از دل و جان محرم شو و از صمیم قلب لبیک گو و در خوشستن سفری کن و گرد بکند. در روز، مشغله و آمد و شد و اسباب اظهار ندامت از بسیار زیاد است، به خلاف شب که هنگام ارامش [است] [قول‌ه سبحانه: إِنَّا نَسْتَلْقِي عَلَيْكَ قَوْلًا تَقْبِلُا إِنَّ نَاشِئَةَ اللَّيْلِ هِيَ أَشَدُّ وَطْأً وَأَقْوَمُ قِيلًا إِنَّ لَكَ فِي النَّهَارِ سَبْحًا طَوِيلًا؛ لذا اذکار و اورد اخلاوت، در شب تأثیری خاص است که در روز نیست، به خصوص در ثلث آخر لیل [و در ماه رمضان از آن غافل نباید بود].»

خدا و «ضیافت...» می‌نماید؛ سفره رحمت الهی گسترده‌است و ماهی که «اَنفَاسُکُمْ فِیه تَسْتَبِیحُ وَ تَوُحُّمُکُمْ فِیه عِبَادَةٌ وَ عَمَلُکُمْ فِیه مَقْبُولٌ وَ دَعَاؤُکُمْ فِیه مُسْتَجَابٌ»، نفس‌های ما ذکر پروردگار، خواب‌ما عبادت، اعمال ما مقبول و دعای ما به درگاه ربّ اعلی مستجاب است، «إِنَّ أَبْوَابَ الْجَنَّةِ فِي هَذَا الشَّهْرِ مُفْتَحَةٌ... وَأَبْوَابَ النَّارِ مُغْلَقَةٌ»، درهای بهشت به روی همگان باز و درهای دوزخ به روی آن‌ها بسته شده‌است، «وَ الشَّيَاطِينُ مَغْلُوثَةٌ»، و شیطان‌ها به بند کشیده شده‌اند، بهترین زمان برای گشایش امور و دریافت رحمت و بخشایش الهی است؛ «فَاسْأَلُوا رَبَّکُمْ أَنْ لَا يَغْلِبَکُمْا عَلَیْکُمْ وَ أَبْوَابَ النَّارِ مُغْلَقَةً فَاسْأَلُوا رَبَّکُمْ أَنْ لَا يَفْتَحَکُمْا عَلَیْکُمْ»، پس باید از حق تعالی خواست که درهای رحمت خود را به روی ما نبندد و دروازه‌های دوزخ را پیش‌روی ما نگشاید و در یک کلام، ما را از رحمت بی‌منتهای خود محروم نسازد. این انداز‌ها، البته با به‌بشارت‌های فراوان توأم است؛ اگر در فرازی از این خطبه می‌خوانید: «فَإِنَّ الشَّقَى مِنْ حُرْمِ عَفْرَانِ اللَّهِ فِي هَذَا الشَّهْرِ الْعَظِيمِ»؛ بدبخت کسی است که در این ماه بزرگ، از بخشایش الهی محروم بماند، فراوانی پاداش‌ها و کثرت بشارت‌ها، دل‌های مؤمنان را به دریافت رحمت خداوند در این ماه امیدوار می‌کند و مگر نه این است که در دعای «جوشن کبیر»، دعایی که در شب‌های قدر قرائتش سفارش شده‌است، می‌خوانیم: «يَا رَاحِمَ مَنْ اسْتَرْحَمَهُ»؛ ای رحمت‌آورنده بر کسی که طالب رحمت است؟

■ **راه‌خدا از میان مردم می‌گذرد**

این همه رحمت، این همه لطف و کرامت، از آن مؤمنی است که نه فقط در ساحت ارتباط میان خود و خدا و نیز، خودسازی و پیراستن روح و جسم خویش از حرام مجاهدت می‌کند، بلکه در ارتباط با خلق نیز، کمر به اصلاح و بهبود وضعیت می‌بندد، به داد بندگان خدا می‌رسد و غم آن‌ها را غم خود می‌داند. رسول خدا(ص) در خطبه شعبانیه می‌فرماید: «وَتَصَدَّقُوا عَلٰی فَقَرَاتِكُمْ وَ مَسَاكِينِكُمْ وَ قُرُوزِا کَبَارِکُمْ وَ اُحْضُوا صَغَارِکُمْ وَ صَلُّوا اُرْحَامَکُمْ»؛ به فقیران و نیازمندان کمک کنید، به سالمندان احترام بگذارید و بر اطفال و خردسالان رحمت‌آورید و به دیدار اقوام و آشنایان بروید. شگفتا که این توصیه‌برای بهر متمدنی بیشتر از برکات ماه مبارک رمضان، بعد از سفارش به یادآوری قیامت و رستاخیز با تحمل گرسنگی و پیش از تذکر مربوط به حفظ خود را: انجام گناه‌های مربوط به دست و گوش و زبان مطرح می‌شود؛ گویی این‌ها همه با هم معنای‌دمی‌کند و مؤمن، جز این مسیر، گذرگاهی برای طی طریق ندارد. توصیه به اطعام و مهمان‌داری، در صدر سفارش‌های پیامبر اکرم(ص) قرار گرفته‌است: «مَنْ فَطَرَ مِنْکُمْ صَالِحًا مُؤْمِنًا فِي هَذَا الشَّهْرِ كَانَ لَهُ بِذَلِكَ عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ عَقْرٌ رَقِیْبَةٌ وَ مَغْفَرَةٌ لِمَا مَضٰی مِنْ ذُنُوبِهِ»، کسی که در این ماه، مؤمن روزه‌داری را اطاری مهمان کند، پروردگار برای او ثواب ادا کردن برده‌ای را در نظر می‌گیرد و گناهان گذشته‌وی را می‌آمرزد. رسول خدا(ص)، شرایط افطاری دادن را حتی برای محروم‌ترین اقشار جامعه فراهم و

آماده می‌داند، در واقع نفس اطعام روزه‌داران در ماه رمضان را اصل می‌شمرد و کیفیت آن را فرع می‌داند و این گونه، به‌مستمندانی که شوق رسیدن به ثواب الهی را دارند، بشارت می‌دهد که در هیچ حال و وضعی، نباید از رحمت واسعه پروردگار ناامید بود: «اتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ يَشِقُّ نَمْرَةٌ اتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بَشْرَةٌ مِنْ مَاءٍ»، [با افطاری دادن] از آتش به دور باشید، هر چند با نیمی از یک خرما یا جرعه‌ای آب باشد. در بیان خاتم المرسلین(ص)، رمضان ماه مهربانی باز بردستان و پر داختن به‌امور مردم است؛ مؤمن نه فقط به دلیل روز‌داری و ضعف جسمی ناشی از آن، از کار خلق غافل نمی‌شود، بلکه سعی و جدیت خود را برای باز کردن گره‌از کار مردم، به‌هر شکل ممکن، افزایش می‌دهد و خویشتن را به‌زیور اخلاق نیکو و مهربانی با خلق، می‌آراید: «مَنْ حَسَنَ مِنْکُمْ فِي هَذَا الشَّهْرِ خَلَقَهُ كَأَنَّهُ جَوَارُ عَالِي الصَّرَاطِ يَوْمَ تَزُلُ فِيهِ الْأَقْدَامُ وَ مَنْ خَفَّفَ فِي هَذَا الشَّهْرِ عَمَّا مَلَكَتْ يَمِينُهُ خَفَّفَ اللَّهُ عَلَيْهِ حِسَابَهُ»؛ کسی که در این ماه، اخلاق خود را نیکو گرداند، هنگام عبور از صراط‌در قیامت، گام‌هایش نخواهد لغزید و آن‌که در این ماه، بر زیر دستانش آسان بگیرد، پروردگار در روز رستاخیز، حساب اعمال‌وی را آسان کند. در یک کلام: «مَنْ كَفَّ فِيهِ شَرُّهُ كَفَّ [كَفَّ] اللَّهُ عَنْهُ غَضَبُهُ يَوْمَ يُلَاقَاهُ»؛ آن‌که در این ماه، شرّ خود را از مردم دور کند، خداوند در روز قیامت بروی غضب نخواهد فرمود. چنین است نیکی به‌یتیمان و رسیدگی به‌دیگر امور بندگان خدا.

■ **یادی از آن ماتم جاودانه**

خطبه گرانسنگ شعبانیه، در کنار تمام این توصیه‌های مهم و سفارش‌های طلایی، اشار‌های به محنت و غم جانکاه شهادت مظلوم دو عالم، امیرمؤمنان(ع) نیز، دارد که سینه را امالامال از درد و دل هر انسان آزاد‌ای را بر خون می‌کند: «ثُمَّ بَكَی فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا يُبْكِیکَ فَقَالَ يَا عَلٰی أَبْکِی لِمَا یَسْتَحِلُّ مِنْکَ فِي هَذَا الشَّهْرِ کَأَنِّی بَک وَأَنْتَ تَصِلُی لِرَبِّکَ وَ قَدْ انْتَبَهْتَ أَشَقِّ الْأَوَّلِینِ وَ الْآخِرِینَ شَقِیْقًا نَاقِرَةً تَقَعُ تَحْتَهُ فُضْرٌ بَکْ ضَرْبُهُ عَلٰی قَرْبِکَ فَخَصَّصَ مِنْهَا الْخَبْکَ قَالَ أَمِیرَ الْمُؤْمِنِینَ(ع) فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَ ذَلْکَ فِي سَلَامَةٍ مِنْ دِینِی فَقَالَ فِي سَلَامَةٍ مِنْ دِینِکَ ثُمَّ قَالَ يَا عَلٰی مَنْ فَتَلَکَ فَقَدْ قَتَلْتَنِیْ وَ مَنْ ابْغَضَکَ فَقَدْ ابْغَضَنِیْ وَ مَنْ سَبَّکَ فَقَدْ سَبَّیْ لَأنَّکَ مِنِّی کُنْفَسِی رُوحَکَ مِنْ رُوحِی وَ طِبْنَتُکَ مِنْ طِبْنَتِی»؛ امیرمؤمنان(ع) می‌فرماید: پیامبر اکرم(ص) پس از ایراد آن سخنان، به تلخی گریست. عرض کردم: ای پیامبر خدا! گریه‌شما از چه‌روست؟ فرمود: علی جان! برای آن‌چه به‌تو در این ماه می‌رسد، گریه می‌کنم. انگار می‌بینم که شقی‌ترین خلق که همچون قاتل نافرمانی‌مرداست، در حالی که به نماز استفاده‌ای بر فرقت ضربتی وارد و محاسن تو را با خونت رنگین می‌کند. به رسول خدا(ص) عرض کردم: ای پیامبر خدا! یا پدر آن حال، دینم سلامت خواهد بود؟ فرمود: آری، تو در سلامت دین قرار داری. علی جان! کسی که تو را بکشد، گویی مرا کشته و هر که تو را دشمن بدارد و ناسزا بگوید، انگار تو دشمن داشته‌وی را گفته‌است. توبه بمنزله جان من هستی؛ روح تو از روح من و سرشت تو از سرشت من است.

اندیشه

یادمان

مجاهدت‌های آیت...ری شهری در عرصه‌های متنوع

آیت‌ا... محمد محمدی نیک، مشهور به ری شهری که روز دوم فروردین‌ماه امسال، دعوت حق را لبیک گفت و در ۷۵ سالگی به دیدار معبود شتافت، یکی از برجسته‌ترین و خاص‌ترین علمای دوران معاصر بود؛ برجسته از آن رو که در عرصه علوم انسانی، آثاری بدیع و جامع از خود بر جا گذاشت؛ به عنوان نمونه، «میزان الحکمه»، اثر مشهور روایی او، در چهار هزار و ۲۶۰ باب نوشته شده و ۳۰ هزار و ۳۰۰ حدیث را در خود جاداه‌است. آیت‌ا...ری شهری بر نگارش دانشنامه‌ها و آثار سترگ مربوط به علوم اسلامی، نظارت داشت و در انتشار آن‌ها نقشی ویژه و مهم ایفا کرد؛ «دانشنامه امیرالمومنین(ع)»، «دانشنامه امام حسین(ع)»، «دانشنامه امام مهدی(عج)» و «دانشنامه قرآن و حدیث»، گزیده‌ای از این فعالیت مستمر و پربرکت است. اما چنان‌که از پیام رهبر انقلاب و نیز، بیانات معظم‌له به مناسبت در گذشت آیت‌ا...ری شهری هم قابل احصاست، وجود آن مرحوم، نه فقط در عرصه علم و دانش، بلکه در ساحت فعالیت‌های اجتماعی و سیاسی نیز، منشأ خدمات فراوان بود و از این رو باید او را در زمره خاص‌ترین علمای دوران معاصر بدانیم. پاک‌دستی مرحوم آیت‌ا...ری شهری باعث شد که وی در انجام امور خطیری مانند قضاوت و نیز، تصدی مناصب امنیتی در نظام مقدس جمهوری اسلامی، توفیقات فراوانی به دست آورد. آیت‌ا...ری شهری در انجام وظیفه خود، هرگز تسلیم فشارها یا درخواست‌های نامشروع نمی‌شد و با شجاعت تمام، به ادای تکلیف خود می‌انداخید. پرونده‌های مهمی مانند «کوتای نوزه»، با دقت و توانمندی وی به انجام رسید و ساختار وزارت اطلاعات جمهوری اسلامی ایران، با کاردانی او قوام پیدا کرد. آیت‌ا...ری شهری بود که با شجاعت کم‌نظیر خود، پرونده جریان برانداز «مهدی هاشمی» را علی‌رغم همه تهدیدات و مخاطرات، به انجام رساند و بدون واهمه از سرنش دیگران، تکلیف شرعی و دینی خود را ادا کرد. آیت‌ا...ری شهری که در دوران حیات خود، هیچ‌گاه از زی طبلگی خارج نشد، نمادی از پاک‌دستی و تلاش برای برقراری امنیت و آسایش مردم در نظام جمهوری اسلامی است؛ رحمت پروردگار نصیب او باد.

پُر استفاده‌ترین احکام روزه برای بیماران

کنند و نباید در وعده‌های غذایی آن‌ها تأخیر و فاصله بيفتند، زیرا باعث پايين آمدن ميزان قند خون و در نتیجه نوعی تشنج و بيهوشی می‌شود، لذا گاهی پزشکان به آن‌ها توصیه می‌کنند که در روز چهار نوبت غذا بخورند، خواهشمندیم نظر شریف خود را در باره روزه این افراد بیان فرمایید.
ج. اگر بدانند که خودداری از خوردن و آشامیدن از طلوع فجر تا غروب، به آنان ضرر می‌رساند یا خوف ضرر داشته باشند، روزه گرفتن بر آن‌ها واجب نبوده و بلکه جایز نیست.

س. آیا تنفس مصنوعی با دستگاه روزه را باطل می‌کند؟

ج. تنفس مصنوعی با دستگاه موجب بطلان روزه نمی‌شود.

س. زن واکسن هپاتیت وقتی که روزه هستیم چه حکمی دارد؟ آیا روز را باطل می‌کند؟

ج. اگر تزریق به عضله باشد، مانع ندارد.

س. نظر شریف جناب‌عالی در باره تزریق آمپول و سایر تزریقات نسبت به روزه‌داران در ماه مبارک رمضان، چیست؟

ج. احتیاط واجب آن است که روزه‌دار از آمپول‌های متغی یا مغذی و هر آمپولی که در رگ تزریق می‌شود و منقذ انواع سرم‌ها خودداری کند. لکن آمپول‌های دارویی که در عضله تزریق می‌شود و نیز، آمپول‌هایی که برای بی‌حسن کردن به کار می‌رود، مانعی ندارد.

س. آیا کارهای دندان پزشکی از قبیل کشیدن دندان، عصب‌کشی، بی‌حسی و پُر کردن، روزه را باطل می‌کند؟

ج. اگر چیزی وارد حلق نشود، روزه صحیح است.

طبق اعلام ستاداستهلال دفتر معظم‌رهبری

امروز، نخستین روز ماه رمضان است

در مناطقی مانند مشهد، کرمان، بندر لنگه و سیرجان که هوا صاف بوده، میسر نشده‌است.

■ **اطلاعیه دفتر آیت‌ا... سیستانی**

از سوی دیگر، دفتر آیت‌ا...العظمی سیستانی نیز، در اطلاعی‌ای، امروز را به عنوان نخستین روز ماه مبارک رمضان اعلام کرد. به گزارش ایرنا، در این اطلاعی‌آمده‌است: «شنبه، پایان بخش ماه شعبان المعظم و یک‌شنبه(۱۲) فروردین ماه ۱۴۰۱) آغاز ماه مبارک رمضان سال ۱۴۴۳ هجری قمری خواهد بود.»

معرفی برخی ادعیه مشهور ماه مبارک رمضان

زمره‌های عارفانه در «ضیافت...»

است که با جمله «اللَّهُمَّ ادْخُلْ عَلٰی أَهْلِ الْقُبُورِ السُّرُور» آغاز می‌شود می‌توان بعد از اقامه هر نماز واجب، از برکات آن بهره‌برد.

سوم، صلوات بر پیامبر خدا و خاندان پاک او، علیهم‌السلام که در تمام اوقات شبانه‌روز ماه مبارک رمضان توصیه شده‌است و نیز، مداومت داشتن به ذکر «لا اله الا...» که معصومین(ع) آن را منشا برکات بسیار دانسته‌اند.

چهارم، قرائت دعای شریف «افتتاح» در هر شب از ماه مبارک رمضان که دربرگیرنده معارف عظیمی در حوزه مختلف اعتقادی و عبادی است.

پنجم، قرائت دعای مشهور و بسیار ارجمند «ابوحمره‌نمالی» و نیز، دعای شریف «اللَّهُمَّ اِنِّیْ اَسْأَلُکَ مِنْ تَهْلِکَ بِاَهْلَآءَ وَ کُلِّ تَهْلِکَ یَهِی» در سحرهای ماه مبارک رمضان که دعای نخست‌از امام سجاده‌دعای دوم از امام باقر علیهما‌السلام نقل شده‌است.